

Medzinárodné sankcie v kontexte práva Európskej únie

I. Medzinárodné sankcie ako nástroj zahraničnej politiky

- ▶ História medzinárodných sankcií - Námorná blokáda Napoleonom voči UK - 1806
- ▶ Občianska vojna v USA 1861 - 1865
- ▶ Prelomový okamih – medzivojnové obdobie 1918 – 1938
- ▶ Talianska invázia 1935
- ▶ Historicky sa medzinárodné sankcie obmedzovali na ovplyvňovanie správania sa štátov a to najmä prostredníctvom regulovania obchodných stykov.

Medzinárodné sankcie

- ▶ Neexistuje jednoznačná definícia
- ▶ Medzinárodné sankcie sú v princípe politický nástroj, ktorého cieľom je zmeniť správanie sa druhej strany.
- ▶ Sankcie môže uvaliť – Medzinárodná organizácia, štát
- ▶ Adresátom sú : štáty, non-state actors (povstalecké skupiny, teroristické organizácie) jednotlivci.
- ▶ Rozlišujeme unilaterálne sankcie, ktoré prijíma jednotlivý štát samotne, t. j. bez závislosti od medzinárodnej organizácie a kolektívne sankcie

Kľúčoví hráči v oblasti medzinárodných sankcií

- ▶ OSN – BR OSN
- ▶ EU – samostatná časť
- ▶ USA – OFAC Úrad pre kontrolu zahraničných aktív (OFAC) Ministerstva financií USA spravuje a presadzuje ekonomické a obchodné sankcie založené na cieľoch zahraničnej politiky a národnej bezpečnosti USA proti cieleným cudzím krajinám a režimom, teroristom, medzinárodným obchodníkom s narkotikami a tým, ktorí sú zapojení do činnosti súvisiace so šírením zbraní hromadného ničenia a iné hrozby pre národnú bezpečnosť, zahraničnú politiku alebo hospodárstvo Spojených štátov.

Celoplošné sankcie

- ▶ V prvej sú tzv. „*comprehensive sanctions*“ ktoré sú celoplošné a zamerané na rôzne ekonomické a finančné aspekty.
- ▶ Zákaz exportu – nerastných surovín (ropy, zlata, zemného plynu),
- ▶ Medzi tieto komplexné opatrenia je možné taktiež zaradiť cielené blokovanie exportu v súvislosti s materiálmi, ktoré môžu mať tzv. duálne využitie, t. j. ide o materiály, ktoré môžu byť využité nielen na civilné, ale aj vojenské účely.

Cielené sankcie

- ▶ Druhou kategóriou sú tzv. „*smart sanctions*“, t. j. cielené, individuálne sankcie. Ich cieľom je zasiahnuť konkrétnych jednotlivcov alebo entity, ktoré sú buď priamo alebo nepriamo zodpovedné za vojenské akcie na Ukrajine. Nepriamu zodpovednosť je potrebné vykladať extenzívne, keďže do tejto kategórie spadajú aj jednotlivci, pri ktorých nie je možné vidieť priamu podporu vojenských akcií, avšak sú označení ako osoby, ktoré majú vplyv na rozhodovanie ruskej politickej elity alebo prostredníctvom svojich ekonomických aktivít zabezpečujú chod ruského hospodárstva, čím nepriamo podporujú vojenské operácie

Extrateritoriálny charakter sankcií

- ▶ Sekundárne sankcie
- ▶ Špecifický efekt sankcií kedy postihuje nielen primárneho adresáta, ale aj entitu ktorá s nim obchoduje.
- ▶ Efekt sekundárnych sankcií je postavený na pozícii ekonomickej sily, keďže znemožňujú subjektu obchodovať so sankcionovanými subjektmi pod hrozbou vylúčenia krajiny, ktorá uvalila sankcie, z trhu.
- ▶ Sankcie USA proti Iránu

EU Blocking Regulation

- ▶ Európska únia vydala tzv. Nariadenia Rady (ES) č. 2271/96 „Blocking regulation“ ako reakciu na prijatia Helms-Burton Act 1996
- ▶ Cieľom tejto legislatívy je nielen ochrániť európske spoločnosti pred účinkami legislatívy prijatej tretími krajinami, ale dokonca im explicitne zakazuje rešpektovať cudziu legislatívu.
- ▶ Príloha obsahuje presný zoznam príslušných právnych predpisov
- ▶ Podľa čl. 5 existuje možnosť požiadania o výnimku

Sankcie za porušovanie ľudských práv

- ▶ Špecifickou kategóriou sú sankcie prijaté pre porušovanie ľudských práv. Pre tento typ sankcií vytvorila EÚ v decembri 2020 „Globálny sankčný režim EÚ pre oblasť ľudských práv.“
- ▶ Špecifikom tohto právneho mechanizmu je odklon od geografického prístupu, ktorý charakterizoval predchádzajúce obdobie smerom k tzv. tematickému prístupu, t. j. v tomto prípade ide o porušovanie ľudských práv na univerzálnej úrovni. Inšpiráciou pre EÚ bola novelizácia tzv. Magnitského zákona z roku 2016, ktorou Spojené štáty americké vytvorili „Global Magnitsky Human Rights Accountability Act

Typy sankčných opatrení

- ▶ zbrojné embargá
- ▶ obmedzenia vstupu osôb zo zoznamu (zákazy cestovania): cieľové osoby nemôžu vstúpiť do EÚ, alebo ak sú občanmi EÚ, nemôžu cestovať za členský štát, ktorého sú štátnymi príslušníkmi
- ▶ zmrazenie aktív patriacich osobám alebo subjektom uvedeným na zozname: všetky ich aktíva v EÚ sú zmrazené a osoby a subjekty EÚ nemôžu uvedeným osobám sprístupniť žiadne finančné prostriedky
- ▶ ekonomické sankcie alebo obmedzenia týkajúce sa špecifických odvetví hospodárskej činnosti vrátane zákazov dovozu alebo vývozu určitého tovaru, zákazov investícií, zákazov poskytovania určitých služieb atď.

II.

Sankcie na úrovni Európskej únie

- ▶ ich právny rámec, fungovanie, aplikácie, autonómny charakter
- ▶ Sankcie sú nástrojom, ktorý EÚ používa v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP/CFSP). Umožňujú EÚ v prípade potreby konať na predchádzanie konfliktom; riešiť prebiehajúce krízy; podporovať mier, demokraciu a právny štát; a dodržiavať ľudské práva a medzinárodné právo.
- ▶ EU aplikuje sankcie prijatie BR OSN – prípad Kadí
- ▶ EU má vlastné sankcie

Druhy EU sankcií

- ▶ Terorizmu
- ▶ činnosti v oblasti šírenia jadrových zbraní
- ▶ porušovanie ľudských práv
- ▶ anexia cudzieho územia zá merná destabilizácia suverénnej krajiny
- ▶ kybernetické útoky

Autonómny charakter EU sankcií

- ▶ Prvé „sankcie“ uvalené Európskym hospodárskym spoločenstvom – proti Sovietskemu zväzu v roku 1981 a Argentíne v roku 1982 – boli dôsledkom tejto novej dohody
- ▶ Prelom prijatie Maastrichtskej zmluvy pre právne zakotvenie
- ▶ Účelom uvalených sankcií zo strany EÚ je najmä napĺňať ciele SZBP, medzi ktoré patria:
  - ▶ podpora medzinárodného mieru a bezpečnosti
  - ▶ predchádzanie konfliktom
  - ▶ podpora demokracie, právneho štátu a ľudských práv
  - ▶ brániť princípy medzinárodného práva.

Právomoc EÚ na prijatie sankcií

- ▶ Článok 275 ZFEU – SDEÚ nemá právomoc, pokiaľ ide o ustanovenia týkajúce sa spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, ani pokiaľ ide o akty prijaté na ich základe. SDEÚ má však právomoc dohliadať na dodržiavanie článku 40 Zmluvy o Európskej únii a rozhodovať o žalobách podaných v súlade s podmienkami ustanovenými v článku 263 štvrtom odseku tejto zmluvy, ktorými sa preskúmava zákonnosť rozhodnutí upravujúcich reštriktívne opatrenia voči fyzickým alebo právnickým osobám, ktoré boli prijaté Radou na základe hlavy V kapitoly 2 Zmluvy o Európskej únii.

Zaradenie na sankčný zoznam

- ▶ Dočasné pozastavenie aplikovania – prípad Mazepin
- ▶ Žaloba na *Council* pred GC
- ▶ Na národných súdoch možnosť žalovať iba rozsah aplikácie a nie samotné zaradenie nakoľko ide o kompetenciu EÚ.

Pozastavenie účinnosti sankcií

- ▶ Možnosť požiadať o pozastavenie účinnosti podľa čl. 278 a 279 ZFEÚ.
- ▶ Udeľuje sa len vo veľmi výnimočných prípadoch. Ak sa preukáže, že ich vydanie je *prima facie* opodstatnené vecne a právne (*fumus boni juris*) a aby sa predišlo vážnemu a nenapraviteľnému poškodeniu záujmov strany. (T-237/22 *Usmanov v. Council* para.16).
- ▶ Z judikatúry vyplýva, že majetková ujma sa považuje za nenapraviteľnú, keď z posúdenia sudcu jasne vyplýva, že uplatnená škoda vzhľadom na jej povahu a predvídateľný spôsob výskytu, nebude pravdepodobne možné identifikovať a kvantifikovať primeraným spôsobom a, že v praxi preto žaloba o náhradu škody podľa článkov 268 ZFEÚ a 340 ZFEÚ nemôže umožniť nápravu [pozri uznesenie z 13. februára 2014, *Luxembourg Pamol (Cyprus) a Luxembourg Industries/Komisia*, T-578/13 R, neuvverejnené, EU :T:2014:103, bod 90.
- ▶ v prípade žiadosti o pozastavenie účinnosti aktu EÚ je vydanie predbežného opatrenia odôvodnené len vtedy, ak predmetný akt predstavuje rozhodujúcu príčinu údajnej vážnej a nenapraviteľnej ujmy (pozri uznesenie zo 14. januára 2016, *AGC Glass Europe a ďalší/Komisia*, C-517/15 P-R, EU:C:2016:21, bod 45.

Odstránenie zo sankčného zoznamu

- ▶ Odstránenie zo zoznamu podľa článku 263 ZFEU.
- ▶ Prípád T-291/20, Yanukovich v. Council. Decision 2014/119/CFSP, 5 marec 2014.
- ▶ Čl. 47 Charty – právo na súdnu ochranu.
- ▶ Účinnosť súdneho preskúmania zaručeného článkom 47 charty vyžaduje, aby v rámci preskúmania zákonnosti dôvodov, ktoré sú základom rozhodnutia o zaradení alebo ponechaní mena osoby na zozname osôb podliehajúcich reštriktívnym opatreniam, súdy Európskej únie majú zabezpečiť, aby toto rozhodnutie, ktoré sa dotýka tejto osoby, bolo prijaté na dostatočne pevnom skutkovom základe. To si vyžaduje overenie skutkových tvrdení v zhrnutí dôvodov, na ktorých sa zakladá toto rozhodnutie, v dôsledku čoho sa súdne preskúmanie nemôže obmedziť na abstraktné posúdenie dôvodnosti uvádzaných dôvodov, ale musí sa týkať otázky, či tieto dôvody, alebo prinajmenšom jeden z týchto dôvodov, ktorý sa sám osebe považuje za dostatočný na podporu tohto rozhodnutia, sú opodstatnené (T-291/20, Yanukovich v. Council para78).

Odstránenie zo sankčného zoznamu

- ▶ Prípady Saodat Narzieva T-238/22 and T-238/22 R (Saodat Narzieva v Council of the European Union)
- ▶ 15/9/2022 Nariadenie 2022/1529, ktorým sa vykonáva nariadenie 269/2014
- ▶ „Saodat Narzieva je sestra Alishera Usmanova, prokremelského oligarchu, ktorý má úzke väzby s ruským prezidentom Vladimirom Putinom a je uvedený na zozname podľa rozhodnutia 2014/145/SZBP. Alisher Usmanov previedol na svoju sestru Saodat Narzieva značné aktíva vrátane jednej platby alebo daru vo výške 3 miliónov USD. Okrem toho vlastnila 27 švajčiarskych bankových účtov so stovkami miliónov dolárov, ktoré môžu byť prepojené s jej bratom Alisherom Usmanovom. Bola tiež prepojená so šiestimi offshore spoločnosťami, ktorých činnosti môžu byť prepojené s Usmanovom. Saodat Narzieva je preto spojená s Alisherom Usmanovom, ktorý aktívne materiálne alebo finančne podporoval ruských činiteľov s rozodovacou právomocou zodpovedných za anexiu Kryma a destabilizáciu Ukrajiny a aktívne podporoval politiky ruskej vlády destabilizujúce Ukrajinu.“
- ▶ Usmanovova sestra Narzieva-Narzieva bola sankcionovaná po tom, čo ju Organised Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP) (OCCRP) prepojil s množstvom bankových účtov obsahujúcich stovky miliónov dolárov, ktoré patrili spoločnosti jej brata. Správa naznačila, že Narzieva vystupovala ako zásterka, aby Usmanov mohol skryť svoje peniaze pred úradmi. Správy Guardianu zašli ešte ďalej a tvrdili, že bola jediným príjemcom bankových účtov.

III. Aktuálny vývoj a budúce trendy medzinárodných sankcií

- ▶ Aktuálny vývoj a budúce trendy (implementácia a aplikácia sankcií, sankcie po ruskej invázii na Ukrajinu, rozhodovacia činnosť CJEU)
- ▶ Dominantným prvkom sú sankcie voči Rusku – najviac sankcionovaná krajina na svete
- ▶ Pristúpili aj krajiny ako Švajčiarsko z časti Čína (sekundárny efekt)
- ▶ Najväčšou prekážkou – obchádzanie sankcií

Sankcie proti Ruskej Federácii

- ▶ Sankcie proti Rusku - 2 kategórie (general/comprehensive economic sanction and targeted)
- ▶ Prvá skupina - Zákaz dovozu zlata, cielené blokovanie exportu (tzv. duálne využitie), zákaz vstupu ruských lodí do prístavov (21. Júl 2022)
- ▶ Druhá skupina – cielené sankcie na jednotlivcov, resp. entity.
- ▶ Sankcie prijaté podľa článku 215 ZFEÚ majú sledovať ciele spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. V súlade s týmito cieľmi je na Rade, aby rozhodla o rozsahu sankcií vrátane toho, na ktoré osoby – bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť – sa tieto opatrenia vzťahujú.
- ▶ Rozhodnutia o prijatí, obnovení alebo zrušení režimov sankcií prijíma Rada Európskej únie na základe návrhov vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

Významné rozhodnutia SDEÚ v oblasti sankcií

- ▶ Príslušný je GC – General Court
- ▶ Vo veci *C-72/15, Rosneft* sa Súdny dvor odvolal na zásadu účinnej súdnej ochrany, právneho štátu a súdržnosti systému súdnej ochrany, aby rozšíril svoju výlučnú právomoc rozhodovať o platnosti rozhodnutia SZBP.
- ▶ *C-134/19 P, Bank Refah Kargaran*, V tomto odvolaní SDEÚ uznal právo právnických a fyzických osôb a iných non-state entít podať žalobu o mimozmluvnú zodpovednosť proti Únii za škodu spôsobenú aktmi, ktoré boli v danom prípade prijaté v kontexte režimu sankcií za nešírenie jadrových zbraní voči Iránu
- ▶ Case C-124/20, *Bank Melli Iran v. Telekom Deutschland GmbH*, ECLI:EU:C:2021:1035.
- ▶ T-212/22, *Violetta Prigozhina v Council*, ECLI:EU:T: 2023:104, 8 March 2023.
- ▶ Order of the Court of Justice of 22 November 2023, *Council of the European Union v Nikita Dmitrievich Mazepin*, C-585/23 P (ECLI:EU:C:2023:922,)

Obchádzanie sankcií

- ▶ Momentálne najväčšia výzva nie je prijímanie sankcií, ale ich efektívne vymáhanie
- ▶ EÚ pripravuje smernicu, ktorá zavádza EU trestný čin – obchádzanie sankcií.
- ▶ Trest až do 5 rokov väzenia
- ▶ Rok od schválenia na transpozíciu
- ▶ In case of sanctions adopted by the EU against Iran, the CJEU dealt with question of “intentionality” pursuant to Regulation 423/2007.⁴⁹ Particularly, in the case of *Mohsen Afrasiabi and Others*, the Court held that ‘The terms ‘knowingly’ and ‘intentionally’⁵¹ imply... firstly an element of knowledge and secondly an element of intent.’

Budúcnosť sankcií

- ▶ *Sanctions are an important instrument of political action that requires strategic patience because it may take a long time for them to have the desired effect.*
- ▶ *Sankcie sú dôležitým politickým nástrojom, ktorá si vyžaduje strategickú trpezlivosť, pretože môže trvať dlho, kým prinesú želaný účinok.*
- ▶ Josep Borrell Fontelles, High Representative of the EU for Foreign Affairs and Security Policy/Vice-President of EU Commission, Twitter statement, 4:55 PM · 16. 7. 2022
<https://twitter.com/josepborrellf/status/1548320431592992768>.

Možnosť jednotlivých štátov uvalovať sankcie

- ▶ Členské krajiny už vytvárajú vlastné sankčné režimy
- ▶ Príklad členské štáty sú kroky pobaltských štátov, ktoré uvalili sankcie na bieloruského prezidenta Lukašenka v auguste 2020, viac ako mesiac predtým, ako sa EÚ rozhodla prijať obmedzujúce opatrenia v súvislosti s bieloruskými voľbami.

Sankcie proti Ruskej federácii

- ▶ Sankcie proti Rusku - 2 kategórie (general/comprehensive economic sanction and targeted)
- ▶ Prvá skupina - Zákaz dovozu zlata, cielené blokovanie exportu (tzv. duálne využitie), zákaz vstupu ruských lodí do prístavov (21. Júl 2022)
- ▶ Druhá skupina – cielené sankcie na jednotlivcov, resp. entity.
- ▶ Sankcie prijaté podľa článku 215 ZFEÚ majú sledovať ciele spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. V súlade s týmito cieľmi je na Rade, aby rozhodla o rozsahu sankcií vrátane toho, na ktoré osoby – bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť – sa tieto opatrenia vzťahujú.
- ▶ Rozhodnutia o prijatí, obnovení alebo zrušení režimov sankcií prijíma Rada Európskej únie na základe návrhov vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

Prípád Hambálek

- ▶ Zaradený na sankčný zoznam v júli 2022
- ▶ Odstránený začiatkom roka 2024
- ▶ „Jozef Hambálek je predsedom európskej vetvy nacionalistického motocyklového klubu Nightwolves MC so sídlom na Slovensku. Hambálek, ktorý môže byť napojený na ruského prezidenta Vladimíra Putina a ďalších zástupcov ruskej vlády, je verejne známy tým, že budoval európske ústredie Nightwolves MC na bývalej vojenskej základni na Slovensku, pričom použil vyradené vojenské vybavenie vrátane tankov. Jeho prebiehajúce aktivity zahŕňajúce údajne aj výcvik na aktívny boj na Ukrajine pre členov klubu Nightwolves, ktorý prebieha na jeho majetku, a aktívnu podporu proruskej propagandy v Európe, sa môžu považovať za bezpečnostnú hrozbu pre Ukrajinu a EÚ. Jozef Hambálek je preto fyzickou osobou, ktorá materiálne alebo finančne podporuje konanie narúšajúce alebo ohrozujúce územnú celistvosť, zvrchovanosť a nezávislosť Ukrajiny“ (21/7/2022) NARIADENIE RADY (EÚ) č. 269/2014

Prípád Hambálek

- ▶ Zmrazenie majetku
- ▶ Zmrazenie finančných aktív
- ▶ Zákaz cestovať?
- ▶ Case T-307/12 and T-408/13, *Adib Mayaleh v Council*
- ▶ Prípád ČR

Obiter Dictum

- ▶ V České republice od 1. 9. 2022 nadobudol účinnosť zákon, ktorý novelizoval zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí.
- ▶ Ve Sbírce zákonů bol publikovaný pod č. 240/2022 Sb.
- ▶ Finanční analytický úřad
- ▶ Je samostatný správní úřad s celostátní působností a plní funkci finanční zpravodajské jednotky České republiky.

Implementácie sankcií na Slovensku

- ▶ Zákon 289/2016 o Implementácii medzinárodných sankcií.
- ▶ Slovenská legislatíva neumožňuje unilaterálne sankcie (EU, OSN, nariadenie vlády implementujúce medzinárodné sankcie §2)
- ▶ Neexistuje ústredná zodpovedná autorita ide o difúzny model až 9 orgánov vykonáva sankcie v ČR 3, vo Fínsku 1 [Orgány zodpovedné za implementáciu sankcií](#)
- ▶ Sankcie vykonáva v prípade Hambálek viacero orgánov (MF, MH, úrad geodézie a kartografie)
- ▶ Zákaz cestovania - Členské štáty presadzujú cestovné obmedzenia pre osoby uvedené v prílohe k rozhodnutiu Rady 2014/145/CFSP, §12 zákona
- ▶ § 12 medzinárodnou sankciou v oblasti cestovania a vydávania cestovných víz je bezodkladne fyzickej osobe alebo právnickej osobe vydané obmedzenie alebo zákaz
  - ▶ a) vstupu sankcionovanej osoby na územie Slovenskej republiky a
  - ▶ b) vydávania cestovných víz sankcionovaným osobám.
  - ▶ c) ???

Záver

▶ Otázky?

